

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, [http:// www.kp.org.pl](http://www.kp.org.pl)

Świebodzin, 28.04.2016

**Centrum Koordynacji
Projektów Środowiskowych
Bitwy Warszawskiej 1920 r. nr 3
Warszawa**

W związku z konsultacjami „Programu adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych do roku 2020”, przedstawiam następujące uwagi i wnioski:

1. W ramach „Przywrócenia funkcji obszarom mokradłowym” większą uwagę należałoby zwrócić na retencyjną rolę złóż torfowych pod drzewostanami w Lasach Państwowych. Jako powierzchnie leśne, drzewostany nie są w ogóle tradycyjnie postrzegane przez leśników jako „mokradła” i nie są zwykle włączone do projektów małej retencji. Tymczasem, w skali Lasów Państwowych, w wielu miejscach w zarządzie LP znajdują się złoża torfów porośnięte borami bagiennymi, brzezunami bagiennymi lub olsami (ewentualnie, w przypadku dalej posuniętej degradacji, borami wilgotnymi). Mają one marginalne znaczenie dla gospodarki leśnej (często są wyłączone z działań gospodarczych), ale często są nadal przesuszane przez wciąż funkcjonujące, dawniej zbudowane systemy melioracyjne.

Zablokowanie odpływu wody rowami z takich olsów, brzezyn bagiennych, borów bagiennych lub borów wilgotnych mogłoby z jednej strony przyczynić się do ochrony różnorodności biologicznej, a z drugiej do retencji wody. Mogłoby również spowolnić emisję CO₂ z degradujących się torfowisk pod drzewostanami. W skali Lasów Państwowych istnieje znaczny potencjał do takich działań. Wymagają one jednak pokonania barier mentalnych i prawnych (w tym akceptacji dla faktu, że ponowne uwodnienie takich terenów niekiedy pociągać musi za sobą lokalne zamieranie drzew i rozpad drzewostanu, aż do „wylesienia” niektórych powierzchni włącznie, choć sumarycznie będzie to z korzyścią zarówno dla retencji wody, jak i różnorodności biologicznej oraz dla odtworzenia procesów akumulacji węgla w procesie torfotwórczym).

2. Elementem Programu powinny być także działania nieinwestycyjne – polegające na akceptacji naturalnych procesów prowadzących do retencji wody (choćby nawet powodowały pewne straty materialne w drzewostanach).

Chodzi tu w szczególności o retencyjną działalność bobrów. Z zaniepokojeniem obserwujemy, także w Lasach Państwowych, narastanie nietolerancji do tego gatunku.

Niektóre nadleśnictwa prowadzą wręcz schizofreniczną politykę realizacji kosztownych przedsięwzięć małej retencji przy jednoczesnym występowaniu o zezwolenia na redukcję populacji bobrów na swoim terenie ze względu na podtapianie i zalewanie drzewostanów.

Chodzi tu także o przypadki spontanicznego odtwarzania się naturalnych warunków wodnych (w tym zabagniania się terenu) w wyniku utraty funkcjonalności infrastruktury odwadniającej (rowy, przepusty, rurociągi melioracyjne). Przypadki takie są często szansą na odbudowę retencji, zniweczonej przez dawniejsze odwodnienia i powinny być traktowane pozytywnie, choćby nawet były związane z pewnymi stratami i uciążliwościami, w tym z zabagnianiem się i spontanicznym przekształcaniem się pewnych powierzchni z leśnych w bagienne.

3. Nie podzielamy poglądu, że *„w obszarach nizinnych, o opadach bliskich 600 mm, lasy narażone są zarówno na niedobór, jak i nadmiar wody”*. W naszej ocenie, w lasach Polski, w wyniku wielu dawniejszych działań odwadniających, a także współczesnych zmian klimatycznych, powszechny jest niedobór wody, a nie ma problemu jej nadmiaru. Odbudowa retencji wody w skali krajobrazu wymaga w lasach odbudowy zabagnień, tj. właśnie odbudowy miejsc z „nadmiarem wody”.
4. Znaczne wątpliwości budzi komponent *„Ograniczania erozji”*. Procesy erozji generowane przez cieki są generalnie procesami pozytywnymi z punktu funkcjonowania geosystemów wodnych oraz z punktu widzenia różnorodności biologicznej. Obrywy erozyjne i osuwiska to unikatowe mikrosiedliska dla wielu gatunków roślin, grzybów i zwierząt. W krajobrazach leśnych mogą być wręcz kluczowe dla zachowania różnorodności niektórych grup organizmów w skali krajobrazu. Niepokoją więc zamiary „kontrolowania osuwisk”, ograniczania „nadmiernego” transportu rumowiska i jego dostawy, zabezpieczania brzegów, zabudowy wyrw, stoków i brzegów – niezależnie od zamiaru realizacji takich elementów za pomocą materiałów naturalnych.

Pozytywnie oceniamy deklarację, że *„Istotnym działaniem w projekcie będzie przywrócenie naturalnych procesów kształtujących koryta i doliny rzek oraz potoków”*, jednak do procesów tych należą także procesy erozji, w tym procesy lokalnego podmywania brzegów przez cieki.
5. Z dużą ostrożnością należałoby traktować *„Działania mające na celu przywrócenie naturalnych warunków hydrologicznych obszarom podmokłym, poprzez budowę rowów nawadniających”*. Sformułowanie takie jest wewnętrznie sprzeczne: naturalne warunki hydrologiczne mokradeł z reguły nie były uzależnione od istnienia rowów nawadniających. Nie wykluczając, że niekiedy istnieje rzeczywście potrzeba doprowadzenia wody do mokradeł (np. w celu zastąpienia naturalnego, z jakichś przyczyn zanikłego zasilania w wodę), zwracamy uwagę na częste przypadki nadużywana uzasadnień o „funkcji nawadniającej” niektórych rowów.
6. Rzeczywiste oddziaływanie Programu na środowisko i przyrodę będzie zależeć od szczegółów inwestycji, jakie w ramach programu zostaną zrealizowane. Prognoza oddziaływania Programu na środowisko trafnie wskazuje główne punkty ryzyka. Dla uniknięcia nawet pojedynczych przypadków szkód środowiskowych powodowanych przez inwestycje składające się na Program, sugerujemy:
  - a) Przygotowanie (a także wnikliwe społeczne skonsultowanie), szczegółowych wytycznych realizacyjnych, które określą zasady lokalizacji i projektowania obiektów, prowadzenia prac oraz eksploatacji obiektów – jak zaleca to sama Prognoza;

- b) Przeprowadzanie szerokich konsultacji społecznych wszystkich zamierzeń inwestycyjnych, choćby prawo nie nakładało obowiązku takich konsultacji – tj. przyjęcie w tym zakresie w programie standardów wyższych, niż wymagane prawem;
- c) Przyjęcie zasady poprzedzania każdej inwestycji kompetentną inwentaryzacją przyrodniczą, przeprowadzaną zanim zostanie podjęta ostateczna decyzja dotycząca realizacji tych przedsięwzięć;
- d) W przypadku ingerencji w obszarach mokradłowych, precyzyjne wyjaśnienie (przed podjęciem decyzji o inwestycji) sposobów naturalnego zasilania mokradła w wodę i naturalnej dynamiki takiego zasilania; zwrócenie szczególnej uwagi na cechy fizykochemiczne wody;
- e) Zwrócenie większej uwagi na zachowanie roślinności strefy brzegowej cieków oraz naturalnej struktury tej strefy przy przedsięwzięciach dotyczących cieków.

z poważaniem